

## GREKLAND. ÖARNA

Ibland inträdde ett slags siktdjup. Schakt, rakt ner genom tiden, livet. Och långt därnere något som liknade lycka.

Vägarna ner från bergen. Svalare i luften i skymningen, rent av kyligt när solen försvunnit. Mötande bilar som projektiler ur kurvorna.

De hade cyklat hela dagen. Konstant uppför, så hade det känts. Slingriga bergsvägar upp till småsamhällen och rena byar, pittoreska och sömniga. Ibland fick hon för sig att knappt några turister hade letat sig dit före dem. Men allt här var turism, naturligtvis, på det ena eller andra sättet.

Och så äntligen utför, kilometer efter kilometer. Skymningen som tätade kring dem. Det hisnande fallet ner i mörkret som tycktes rusa mot dem. Staden och bukten långt därnere, djupt under dem. Det här minnet skulle bestå. Det var så fysiskt, fyllt av lättnad, befrielse. Och av en märklig tomhet. Eller renhet.

Något år senare handlade det om en annan plats, en annan ö. Hon blev tvungen att gräva i minnet. Zakynthos? Halva ön bergig, den andra halvan flack, bestående mest av jordbruk och trädgårdsodlingar. Vilket förbluffande henne, det hon tidigare sett var mest olivodlingar, på längden och tvären och bredden. De hade cyklat också här, nästan ensamma om det. Alla andra hyrde ju något motordrivet: bilar, fyrhjulingar, eu-moppar. Hon fick för sig att man skakade på huvudet åt dem. Två kvinnor, ganska bastanta, snart på väg in i medelåldern. Men de cyklade alltså, först kors och tvärs över den låglänta delen, genom det flacka jordbrukslandskapet. Senare upp genom några sluttande dalgångar och pass, upp mot den vindpinade, bergiga delen av ön. Vita kalkstensbranter som försvann ner i det nästan självlysande havet. Vitt och blått. Vita klippor. Det blå vattnet. Den koboltblå himlen. Banalt kanske, men så var det.

När Lena först frågat henne, då hade hon inte varit utomlands på en evighet. Hon och Ray hade alltid semestrat hemma. Hos släkten i Skåne mest, någon gång i Norrland. Ett par avstickare till Danmark. In i Norge om de åkte norrut.

Lena himlade med ögonen

- Menar du att ni aldrig tagit en charter nånstans?

- Aldrig. Är man inte riktigt normal då?

Lena skrattade högt.

- Inte helt och hållet, det tycker jag nog.

Nej, inga charteresor. Och Ray hade hatat blotta tanken. Fast visst hade hon rest, ett resande av annat slag. Och det låg bakåt i tiden. I en annan tid. Lifterresorna. Hon hade knappt fyllt sjutton första gången. Hur hade hon vågat? Och hur hade man vågat släppa iväg henne? Visserligen hade hon gett sig av tillsammans med någon, men redan i Danmark skiljdes de åt. Och sedan hade hon varit ensam. Klarat sig på egen hand. Hon kom ihåg hur snabbt hon blivit något av en ärrad veteran. Suttit i en vägkant och sytt in pass, kontanter, resecheckar i ärmen på Fjällrävenjackan som hon i princip aldrig tog av sig, knappt ens när hon sov. Levt på nästan ingenting. Bott på ställen där hon inte för sitt liv skulle ha tillåtit sin dotter att bo, om hon haft någon.

Något år senare hade hon gett sig av igen. Jobbat ihop pengar och gett sig av, ensam redan från början den här gången. Hon hade varit borta över ett år. Allt hade inte varit lätt, hon råkade ut för sådant som snuddade vid katastrof. I södra Tyskland – fortfarande Västtyskland – hade hon blivit våldtagen i en långtradarhytt. Efteråt hade hon lyckats krångla sig ut, sprungit blint genom ett slags ingenmansland av lera och buskar, diken, skjul. Det hade tagit henne timmar att komma fram till ett nattöppet ställe vid en motorvägsavfart, där hon kunnat tvätta av sig, kräkas, tjuta.

Hon anmälde aldrig det som skett, hade aldrig berättat om det heller. Men hon hade inte vänt om. Och efterhand förvandlat det hela till ett slags triumf när hon återberättade det för sig själv. Att hon lyckats ta sig ut. Att hon lyckats få med sig ryggsäcken med pengar och pass. Satt en spark i skrevet på det där djävla svinet när han försökte hålla henne kvar. En känsla av att hon på något sätt var osårbar. Det fanns en bild som dök upp: en orm. Smidig, rörlig, muskulös. En dold men oerhörd kraft i den slanka kroppen. Att hon inte gick att infånga.

Och inget av det här hade hon alltså berättat, inte för någon. Vissa delar av sitt liv hade hon alltid behållit för sig själv, hållit undan från andra. Hon kunde själv häpna över det, men så var det.

Hon gick in i sovrummet, såg sig omkring. Tomt. Väggarna omtapetserade. Fönsterträ och dörrar ommålade. Också sängen hade hon gjort sig av med, och nattygsborden. Till och med bokhyllan som stått utmed ena långväggen. Det hade varit så varmt, kvavt härinne den sista tiden. Ray ville inte ha öppet, inte ens vädringsfönstret, han frös för det minsta lilla. En känsla av att det satt sig i väggarna, i allting, lukten av sjukdom, död. Och ett halvår efter begravningen hade något liksom brustit inom henne, hon hade inte stått ut längre, satte igång som en vansinnig, rev ut så gott som allt, kastade.

Hon hade sovit tätt intill honom. Hela tiden, ända fram till de sista veckorna. Tätt, tätt. Legat där och hållit om honom. Nu gick hon knappt in dit längre, om hon inte var tvungen för att städa av, ta reda på dammet som tycktes komma från ingenstans, samlades längs lister och i hörn. Istället hade hon flyttat in i arbetsrummet, det trånga utrymme där han suttit och skrivit. Det var litet, ett ombyggt förråd egentligen, det var som att vistas i en klostercell tyckte hon ibland. Det fanns en trygghet i det trånga, hopträngda. Det var som om hon på något sätt var skyddad, som om någon eller något vakade över henne därinne.

Hon ställde sig vid sovrumsfönstret, såg ut i trädgården. Hon skulle sälja, borde ha satt igång med det för länge sen. Hon skulle inte kunna ha kvar huset, inte länge till. Fick hon sålt till normalpris och hittade en hyreslägenhet med rimlig hyra skulle hon kanske kunna andas ut ett tag, unna sig en del.

Molnigt ute och det blåste. Det hade regnat i omgångar och det såg ut som om det skulle komma mer. Det fanns en kyla i luften trots att man var långt inne i juni, hon hade varit ute i landen en stund men frusit som en hund, trots tröja och regnställ. Hon kopplade ihop det med något, ett isande regn någon gång, då hon stått och väntat, någonstans. Men inget mer, där tog det stopp. Just det här att det ibland dök upp bilder som det inte gick att placera. Ingen aning om varifrån, varför. Ett svalg, ett mörker. Hon hade inget emot det egentligen, det sade något om henne.

Hon vände om, gick ut i hallen, passerade arbetsrummet, kastade en blick in. Att bara sjunka ner på den smala resesängen, borra ner sig, ligga där. Omsluten. Skyddad.

Stenen i mitt hjärta. Mitt hjärta av sten. Dess såriga yta.

Lena träffade hon inte längre, inte som förr. De sprang på varandra i jobbet med ojämna mellanrum, hejade, bytte några ord, inte mycket mer. Det gemensamma resandet hade upphört, sedan länge. Det hade inte haft med Ray och sjukdomen att göra, det skedde innan. Ingen uppenbar orsak, ingen som hon kunde sätta fingret på. Men antagligen berodde det på henne, att hon inte var det ideala resesällskapet. Att Lena helt enkelt tröttnat.

Det gnagde lite i henne. Att hon inte fick lov att vara den hon var. Inte ha den där distansen, bortvändheten. På kvällarna då de suttit ute till långt framåt natten, hopträngda på den minimala balkongen på något av tredjeklasshotellen de oftast bodde på, efter att ha åkt sistaminuten. Om det ens funnits balkong. Lukten av svalnande hav. Värmen i vinden. Kryddlukten som då och då kom drivande från någon bergssluttning i närheten. Lena som talade, och hon som sköt in en mening då och då, nickade, log. Som ett gammalt äktenskap, ett som inte krävde alltför mycket. Det hade varit något passat henne, tänkte hon, med ett hastigt leende.

Samtidigt som det fanns en annan sida hos henne. Något omättligt, gränslöst. Som ett köttigt, brustet vrål.

Utanför hade regnet börjat slå mot rutorna. Hon lutade sig mot väggen, stirrade ut. Hon skulle alltså bli tvungen att flytta. Det tilltalade henne inte direkt. Men hon hade flyttat förr, hon kunde göra det igen. Det var mest pengarna hon oroade sig för. Hur mycket hon skulle kunna få ut för huset. Ja, att hon åtminstone skulle få det sålt inom rimlig tid. Eller överhuvudtaget.

De hade nästan aldrig vidrört det, hur det skulle bli för henne efteråt, hur det ekonomiska skulle se ut. En enda gång hade hon tagit upp det. Ray satt länge tyst, såg på henne. Så hostade han, skakade på huvudet.

- Du, jag är *så* djävla ledsen. Men jag skulle mer än gärna byta med dig, om jag bara kunde. Det svär jag på. Tror du mig inte?

Hon kröp ihop lite där hon stod. Kände än en gång både skulden och förödmjukelsen inom sig, som då. Och att hon bara tagit emot, utan att säga något, utan att ge svar på tal!

Fast vad skulle ha blivit bättre av det? Vem skulle ha tjänat på det? Inte hon i alla fall. Kanske Ray, gett honom en sista chans att hålla i taktpinnen, vara något av sitt gamla jag.

"Fan, vad han är snygg din karl!"

Som Lena sagt efter den första gången hon sett Ray. Med märkbar förvåning i rösten. Vad hade hon svarat?

"Ja, det är ju såna jag vill jag ha dom."

Det fanns en minnesbild. Försommarkväll. Blekt ljus. Något hetsande i luften. En gångväg, eller en gångtunnel snarare, trafik på gatan ovanför, folk som gick förbi. Ray hade en linneskjorta, ljus, kraglös, av det slag som var vanlig då, antagligen inköpt på Indiska. Håret ganska långt. Blicken ur de grå ögonen smått ironisk, samtidigt som det fanns en avgrund där, något som gav henne svindel, så kände hon det. Och det var sånt hon letade efter, det erkände hon sig för sig själv. Det där obestämt hotande, isande. Hon stannade upp och bara såg på honom. Och han kom släntrande över till henne, lade armen om henne, liksom självklart, drog

henne till sig. Lusten som kröp upp genom hennes kropp, nästan fick henne att tappa andan. Hon lutade sig mot honom medan de började gå. Hon skulle göra allt han ville, precis allt, vad som helst, det bestämde hon då.

Kjell Aronsson ringde. Tillsammans med sonen hade han hjälpt henne när hon höll på att riva ut i sovrummet. Nu erbjöd han sig igen.

- Jag körde förbi och såg att du samlat på dig lite igen. Tänkte att du kanske ville ha ett handtag med att köra bort det.

Det rörde sig om några sopsäckar med tapetrester och annat som blivit stående på gräsmattan.

-Tack Kjell, men det behövs inte. Det är inte mer än att jag kan ordna det själv.

- Ja, du gör som du vill. Annars kan jag lika gärna ta det. Jag har ju släp, det blir enklare.

Hon kände honom från arbetet, tidigare. Då hade han varit vaktmästare, en kortvuxen, spenslig figur som inte gjorde något större väsen av sig där han transporterade patienter eller tvätt mellan avdelningarna. Så hade han slutat, tydligen satt sig på skolbänken, nu arbetade han som lärare. När han dök upp på begravningen hade hon först svårt att placera honom, blev tvungen att gräva i minnet.

Hon funderade.

-Ja. Om du inte tycker att det är för besvärligt så...

- Nej då, det går bra. Ska vi säga i eftermiddag?

Senare, sent på kvällen, låg de med varandra. Inne i det tomma sovrummet, på en madrass direkt på golvet. Hon lät det ta tid, instruerade, talade om för honom hur hon ville ha det. Efteråt sträckte hon ut sig, låg på rygg, med armarna under nacken, såg upp i taket. Det ekade därinne, till och med andetagerna tycktes studsa mot taket och de kala väggarna. Hade det varit för en tio-femton år sedan skulle hon ha tänt en cigarrett, tänkte hon, fortfarande med en viss saknad. Dragit ner röken i lungorna, låtit den sila ut genom näsborrarna, kisande iakttagit slingorna som steg mot taket. Lojt askat på ett fat eller i en mugg ett stycke ut på golvet.

Han hade vänt på sig, låg med ryggen mot henne. Hon drog lite på munnen. Varför var karlar alltid så osäkra, generade, när det gällde den egna kroppen? Som om den skulle vara så märkvärdig? Skilja sig på något avgörande sätt från alla andras.

- Hur kände du Ray egentligen? frågade hon.

Det dröjde lite innan han svarade.

- Ja, jag visste ju vem han var, men jag kände honom inte egentligen. Träffade honom någon gång, men bara så där. Nej, jag kände honom inte, egentligen.

Han var tyst ett ögonblick igen.

- Varför frågar du det?

På sin vakt nu. Hon kunde höra det i hans röst. Hur han trodde att hon höll på att jämföra dem. Och att den jämförelsen naturligtvis inte skulle utfalla till hans fördel.

- Jag vet inte. Jag kom att tänka på det bara.

- Nej, som sagt, vi kände väl inte varann direkt.

Han satte sig upp. Drog åt sig kläderna och började klä på sig, fortfarande med ryggen åt henne, harklade sig.

- Hur var han? Jag menar...

- Du menar hur vi hade det i sängen? Eftersom jag går och lägger mig med dig så här utan att du behövt slita direkt?

Han försökte protestera.

- Nej, det menar jag inte alls...

Men hon fortsatte.

- Vi hade det väl ungefär som alla andra. Nej bättre. Tidvis, i alla fall. Och sen, dom sista åren, ja det behöver du väl knappast fråga om.

Kjell Aronsson nickade.

- Nej nej, det är klart...

Han hade rest sig upp.

- Du, jag måste nog iväg nu.

Han sneglade ner mot henne.

- Ja, det är min grabb, du vet. Kristian. Han skulle få ta släpet nu i kväll, när jag var färdig här, sa jag...

Hon blev tvungen att skratta.

- Trodde du att jag skulle försöka stoppa dig, inte låta dig gå? Att jag skulle hänga mig på, tjuta och skrika, att du skulle bli fast här?

- Nej nej, inte så. Jag tänkte bara att – ja, jag ville bara säga det...

Hon vände sig på sidan, bort från honom.

- Du får ta i när du stänger ytterdörren, märkte du det? Den är lite trög.

Hon hörde hur han stannade till.

- Javisst. Visst, det ska jag.

Hon tänkte på Ray. En stor fest, det var så han velat ha det. *"En sjudjävla fest!"* Alla som ville fick komma. Det spelade ingen roll vad det kostade. *"Man dör ju bara en gång här i livet, eller hur?"* Och hon hade lovat, naturligtvis.

Efter begravningen var huset fyllt av folk, till långt in på natten. Många hon knappt alls kände, bekantas bekanta – om ens det – som kommit med. Hon hade ont i hela kroppen, mest i magtrakten, hade haft det en längre tid. Och så denna förbannade trötthet. Men ingen sorg. Snarare ett slags gnagande raseri, med diffus riktning. Delvis riktat mot gästerna som drällde runt i huset, åt, drack, sölade ner, alltmer påstrukna och sentimentala. Delvis riktat mot Ray. För den han varit och den han inte varit. Och för att han var död, naturligtvis. Men kanske mest riktat mot henne själv. För vad då? Allt. Livet! Hennes djävla banala liv. Hennes kropp och själ. Allt!

Hon kröp ihop av smärta. Som knivar i mellangärdet. Nästan dubbelvikt tog hon sig ut genom baddörren, ut på gräsmattan, sjönk ner på knä. Det dröjde innan smärtan gav med sig. Liksom avlägsnade sig steg för steg, föreställde hon sig, med blicken fixerad vid henne, hånleende...

Det kanske var sorgen i alla fall, tänkte hon, hennes sorg, att det var så den gav sig tillkänna. Skärande, vass. Torr.

Det var i slutet av september, kallt, en föraning av vinter i luften. Hon hade rätat på sig, stått där och sett mot huset. Ljus i alla fönster, musik, prat, skratt. Någon som sjöng. Berusat men känslosamt. Och ihärdigt. Hon antog att det var Rays bror, som hon hämtat vid flyget och som varit störfull redan då.

Hon kunde redan föreställa sig hur det skulle låta efteråt. *"Djävla Ray, det var precis som om han varit där! I rummet intill bara, man kunde nästan höra honom."* Först bet hon ihop käkarna, skakade på huvudet. Hon ville ha bort dem därifrån, ut, ut bara, allihop! Förbannade snyltare!

Så hörde hon Rays bror sjunga igen, nej nu var de två, nej fler. En hel kör därifrån. Hon stod kvar, lyssnade, slagen av ett slags motvillig insikt.

De sörjde honom, på sitt sätt. De hade rätt att vara där. Sorgen fanns därinne, böljade genom rummen, tillsammans med sången, trängde in i varje hörn. Men inte tung, tryckande, utan tyngdlös, nästan genomlyst, mörkt glänsande, föreställde hon sig.

Hon hade stått orörlig där ute, länge, känt kylan stiga från den frostiga gräsmattan, leta sig in genom kläderna. För ett ögonblick hade hon känt sig förunderligt fri. Utan känslor, avsvalnad. Bara fri.

På morgonen, i det tidiga gråljuset. Hon låg kvar inne i sovrummet. Det hade inte varit hennes mening, men så hade hon ändrat sig. Hämtat ett täcke och krupit ihop på madrassen igen. Somnat, sovit drömlöst, natten igenom. Hon lät blicken vandra över de kala väggarna. Vände sig på rygg, såg ut genom det stora fönstret, upp mot den färglösa himlen.

De där tidiga resorna. Brottstycken ur dem. Som dök upp igen, med en sällsam skärpa.

Nevers. Någonstans i Loiredalen, hon var på väg hem. Utmattad. Dödstrött. Med en infektion som for runt i kroppen utan att riktigt vilja bryta ut. Pengarna var slut sedan länge och på vägen upp hade hon jobbat där det funnits något. Svart. På klubbar, barer. Turistfällor. Som lockbete, stått och åmat sig utanför, försökt locka in kunder. Trots att hon egentligen var alldeles för spinkig för den rollen. Men det fanns något hos henne som attraherade, det visste hon. Det var som om hon utlovade något, det hade hon förstått. Hon drog blickarna till sig, utan att hon egentligen ansträngde sig.

En tid hade hon åkt runt med ett kanadensiskt par som plockat upp henne i Sydfrankrike. Efter några mil hade de frågat om hon kunde tänka sig att spela rollen av deras dotter. Hon fick egentligen ingen riktig förklaring, något om att de bara ville ha det så, vara ett par som reste runt med sin nästan vuxna dotter. Naturligtvis hade hon fattat vad det rörde sig om, eller trott att hon gjorde det. Men hon orkade inte bry sig, hon var för trött, för likgiltig. De skulle fortsätta upp mot Paris och hon kunde få följa med dem, de skulle betala hotellrum och mat. Den första natten på hotellet väntade hon bara på få höra en lätt knackning på dörren, se någon av dem – eller kanske båda – stå där utanför.

Men inget hände. Och de åkte vidare, snirkade sig upp genom landet, mellan olika småstäder, pittoreska och överkliga som om de ingått i en filminspelning. Hon satt för det mesta tyst i baksätet, sade överhuvudtaget inte mycket, om de inte tilltalade henne. Samtidigt hade hon på något sätt börjat växa in i rollen, börjat acceptera fiktionen. Att hon var deras dotter, att några som hon var oupplösligt knuten till satt där fram och samtalade, smågrälade ibland, skrattade ibland, kastade en blick mot henne, frågade hur hon hade det. Det fanns ett slags trygghet, en lättnad i tanken, en känsla av att hon bara kunde sjunka tillbaks på sätet, sluta ögonen, överlämna sig, allt var bra nu, de skulle ta hand om henne, hon behövde inte bekymra sig om något.

Tills mannen en morgon plötsligt meddelat henne att hon fick ta sig vidare på egen hand. Han nickade mot hustrun som redan satt i bilen. *"Hon mår inte så bra. Du får ursäkta."* När

hon stod kvar och stirrade på honom harklade han sig, fortsatte. ”Hon tror inte att du tycker om oss... Och... ja det är viktigt för henne, förstår du.”

Han stack handen i kavajens innerficka, fiskade upp en näve sedlar. ”Här. Ta tåget resten av vägen. Sköt om dig.” Hon tog emot pengarna, såg mot kvinnan i bilen som satt med ansiktet till hälften bortvänt. Då och då skakades den tunga kroppen, som av snyftningar. Och hon tyckte sig höra hennes gråt, sammanbiten och på något sätt rasande.

Sent på natten hade hon hamnat i Nevers. Av staden mindes hon inte stort mer än namnet och några höga murar och byggnaderna därinnanför, klosterlika. Hon hade inte orkat leta runt efter någonstans att bo, drog sig ut mot utkanten av staden, hittade något som liknade en förvildad slottspark. Under några skyddande träd kröp hon ner i sovsäcken. Ett vattendrag i närheten, hon kunde höra ljudet av strömmande vatten. Andra ljud, natten igenom. Djur som rörde sig i det höga gräset runt henne. Grävlingar? Räv? Råttor? Eller katter kanske. Ansiktet vått av dagg när hon vaknade. Hon låg kvar, såg upp mot himlen som långsamt ljusnade, väntade medan den blev genomskinlig, bottenlös.

Några dagar senare stod i utkanten av Hässleholm, utanför OK-macken. En fuktig värme i luften, hon svettades och hade börjat hosta, kände sig febrig. Allt inom henne var stumt, utan resonans. Hon hade svårt att inse att hon ingick i något slags sammanhang, någonsin skulle kunna göra det.

\*

- Det är så förbannat uselt, alltihop. Att få sån skit nerkörd i halsen. Och inte kunna göra något åt det. Jag skulle vilja se dom kräla på marken som maskar, ja fan, jag skulle vilja...

Kjell Aronsson hade börjat gå av och an i rummet, så stannade han upp mitt framför henne.

- Är det inte fördjävligt då? Men du tycker att jag bara gnäller?

- Det vet du att jag inte gör.

- Vad tycker du då?

Hon drog efter andan.

- Kjell, vad vill du jag ska säga egentligen? Nån gång måste du släppa det här. Annars äter det upp dig.

Han fortsatte att se på henne en stund. Så vände han sig bort, med ett hånskratt.

- Vilka visdomsord. Vad du kan, jag är imponerad!

Hon blev inte förvånad över hans reaktion, inte nu längre. Skakade bara på huvudet.

- Låt bli att fråga mig i fortsättningen då. Om du tycker att jag är så förbannat dum.

Men han var redan på väg ut genom hallen, slog igen dörren efter sig, utan ett ord.

I drygt tre år hade han arbetat som lärare i fysik och matematik på en kommunal högstadieskola, men blivit övertalig på grund av besparingskrav och omorganisation. En tid hade han ingått i en vikariepool som altemnerade mellan olika skolor, därefter hade han gått arbetslös, nära året. När en tjänst på en annan av kommunens skolor blivit ledig sökte han, men kom inte ifråga, kallades inte ens på intervju. Han vände sig till skolledningen för att få en förklaring. Han ansåg sig ha varit mest meriterad bland de sökande, dessutom fanns det förtursregler för dem som blivit drabbade vid omorganisationen. Vid ett möte som han kallats till medgav man att han i sak hade rätt, men att ändå valt att förbigå honom.

”Samarbetssvårigheter. Det var vad dom sa. Att det varit såna svårigheter med mig tidigare att man inte kunnat bortse från det. Utan att dom ville ge mig ett enda djävla konkret exempel! Fast jag vet naturligtvis ändå vad det beror på, att jag anmälde. Att jag inte varit tillräckligt lojal, inte legat med benen i vädret och skrevat, som alla andra.”

Han hade JO-anmält kommunen för omorganisationen och nedskärningarna, att man informerat för sent och för bristfälligt. Det hade lett till en erinran och en uppmaning till förvaltningen att se över rutinerna vid den här typen av händelser.

”Jag kunde naturligtvis överklaga tillsättningen, men det skulle inte leda till något, det fick jag också höra. Man hade inte för avsikt att ändra sitt beslut. Och facket satt ju med där vid mötet, satt där och nickade. Driva en process om det här var man inte intresserade av, det fanns för små möjligheter att vinna, det fick jag göra på egen hand i så fall. Jag blev ju inte förvånad, jag vet vilka dom är, så förbannat såta vänner. Sitter i knät på varann, rövknallar varann så fort dom får tillfälle!”

Till en början hade han bara kortfattat nämnt mötet och det som sagts, varit ungefär som hon vant sig vid, ganska lågmäld, utan större åthävor. Så hade det kommit upp igen och igen, för att närmast bli en fixering, något han inte kunde låta bli, låta vara i fred. Som en sårskorpa, eller ett trasigt nagelband.

”Men allt det här, all den här skiten. Det var inte det värsta. Det värsta var att jag blev helt stum, inte kunde säga något! Hade jag gjort det hade jag börjat tjuta, som en barnunge, det kände jag. Kände klumpen i halsen, kände hur tårarna var på väg. Så jag reste mig bara, dröp av, det var till och med som om jag på något sätt accepterade det här. Och accepterade att dom beklagade mig! Liksom klappade mig på axeln med några djävla fraser om dom förstod att det var svårt, men det skulle nog ordna sig, och så vidare och så vidare...!”

Nu verkade han knappt medveten om hur han hela tiden återkom till oförrätten. Ältade den, vände och vred, synade den från alla håll. Uttalade sina förbannelse

”Fattar du inte hur det känns? Det är som att bli utplånad, man existerar inte längre, så är det! Det är vad jag är! Nertrampad, utsmetad, som en djävla snorloska. Och vad fan ska jag göra? Jag skulle vilja ge igen, visa dom, en gång för alla. Komma in där med ett automatvapen, bara svepa runt...”

Hon tyckte om hans kropp. Hårdheten i den, en muskeltäthet som gjorde den kompakt, gav en känsla av förtätad energi när man rörde vid den. Hon tyckte om att ta i honom, utforska honom. Klämde, grävde med fingrarna på ett sätt som kunde få honom att skrika rakt ut, stirra på henne med både förvåning och lust i blicken. Egenheterna. Ett långt halvmåneformat ärr under ena skulderbladet. ”Det här. Vad har du gjort här?” Han ruskade lite på huvudet, gav henne ett hastigt leende. ”Måste du fråga om allting.” Men hon insisterade. ”Säg vad som hänt nu, istället.” Utan att få något riktigt svar. ”Inte minns jag det. Det måste ha varit länge sen, inget jag kommer ihåg i alla fall. I fyllan och villan, kanske.” Hon fnös. ”Du dricker ju inte. Knappt vatten.”

Och hon tyckte om hans sätt att röra sig, hans sätt att gå. Otvunget, smidigt, med ett slags rytm i gången som fick henne att tänka på dans, hon föreställde sig att en dansare skulle röra sig så. ”Har du dansat mycket?” Han höjde på ögonbrynen. ”Bara om jag blivit uppbjuden. Och det har inte hänt. Är du nöjd?”

Ansiktet. Hans ansikte. Mer alldagligt. Nej, inte så heller. Hon hade aldrig riktigt sett det, eller låtit bli att se det. Gjort det med något slags avsikt. För att slippa ha honom för tätt inpå sig, kunna intala sig att han var någon som hon egentligen inte behövde förhålla sig till.

Nu började hon studera honom på ett sätt hon inte gjort tidigare, försökte se något där som kunde förklara hans förändring. Den fascinerade henne, det kunde hon inte förneka. Gjorde att han kom närmare, blev urskiljbar på ett annat sätt. Inte lika sympatisk kanske. Det försagda, avvaktande hade bleknat. Han tog henne bakifrån med en våldsamhet som gränsade till brutalitet. Hon kunde känna lusten hos honom, känna den som sin egen. Att både ville att något skulle hända, något skulle brista, ge vika, ge plats åt något annat. Eller ingenting alls, bara intighet. Ute i köket, mot en vägg. Hon tog spjörn med händerna men våldsamheten i hans stötar fick henne att slungas framåt, slå i huvudet, hon började blöda ur mun och näsa. Skrek av smärta, kämpade för att komma loss ur hans grepp, men han höll henne fast, svor. Så släppte han efter. ”Jaså, det passar inte nu, va? Du är väl för fin, för ömtålig? Det ska inte kännas?”

Han slet åt sig kläderna, klädde sig i ett slags sammanbitet raseri. Var på väg ut, men hejdade sig plötsligt, satte händerna för ansiktet. ”Åh fan. Fy fan.” Han vred huvudet åt hennes håll. ”Jag är inte så här. Det vet du väl, eller hur?”

Hon hade gått bort till diskbänken, stod över vasken och försökte stoppa blodflödet. ”Nej, men du kan ju tala om det för mig, hurdan du är! Det vore bra att få veta.”

Det fanns en triumf i det hela, det erkände hon för sig själv. Att hon behärskade situationen, behärskade *honom*. Fick honom att stå både handfallen och förminskad framför henne.

När han gått sjönk hon ner vid köksbordet, stirrade ut genom fönstret. Hurdan var hon själv? Förhållandevis god, antog hon. Som de flesta. Ändå denna känsla av att allt plötsligt kunde vända, allt kunde störta och hon skulle följa med, med något jublande, nästan gapskrattande inom sig. Hon slog armarna om bröstkorgen, tog ett djupt andetag.

Förändrad. Ja, han tycktes på något sätt i grunden förändrad. Kunde knappt hålla sig stilla när de träffades, hoppade upp ur stolen, gick runt, satte sig ner, för att lika snart vara uppe igen. Ett annat slags energi hos honom nu, något både rastlöst och fientligt, nästan illvilligt hos honom, som om han ständigt letade efter blottor. Det vassa, lite beräknande i blicken när han betraktade henne.

- Har jag gjort dig något? frågade hon.
- Har jag sagt det?
- Nej, men jag får den känslan.
- Jaså, du får det? Det var ju synd, men jag vet inte hur jag ska göra för att du ska slippa känna så.

Han rörde sig bort från henne. Gjorde ansatsen till något som nästan liknade piruetter, innan han stannade till.

- Det är faktiskt en sak jag tänkt på. Något jag borde fråga dig om.

Han log plötsligt mot henne.

- Vad har du gjort som skulle göra dig så förbannat märkvärdig, kan du säga mig det?

Hon stirrade på honom.

- Vad håller du på med, Kjell?

- Du tycker ju det, att du är så förbannat mycket bättre. Bättre än mig, naturligtvis. Och bättre än alla andra. Du har rätt att se ner på oss, eller hur. Men vad har du gjort egentligen?

Han började cirkla runt henne, långsamt.

- Inte särskilt mycket, vad jag vet. Vad är du? Undersköterska? Och inte särskilt intresserad av det du håller på med. Inte särskilt omtyckt heller. Det visste du, va? Att det inte är så många som gillar dig. Jag fattar inte riktigt varför du stannar kvar. Det borde väl finnas något annat du kan göra, du som är så förbannat duktig?

Han stannade upp igen.

- Och på det materiella planet, vad har du att komma med där? Vad har du mer än den här kåken, det här djävla rättboet? Din Ray, lyfte han ett finger för att göra åt någonting här inne? Eller ute, för den delen? Knappast troligt. Han brydde sig inte. Om han ens kunde...

Hon avbröt honom.

- Nu håller du käften. Du säger inte ett ord till. Och du säger inget om Ray, nämner inte ens hans namn. Du är inte värd att ta hans namn i din skitiga mun!

Han såg på henne, började skratta.

- Jaså? Åh fy fan, det var det värsta! Det där tog tydligen?

Han kom ett steg närmare.

- Jag ska säga det här om honom: han är inte värd det. Att du fortfarande ligger där på knä och slickar hans fötter. Han var inte värd särskilt mycket när han levde och ännu mindre nu.

- Gå härifrån, sade hon. Gå bara.

Han lade huvudet på sned, såg på henne.

- Skrämmer jag dig? Är du rädd för mig?

Hon skakade på huvudet.

- Gå härifrån nu. Och kom inte tillbaka.

Han skrattade igen.

- Du kanske borde vara det? Jag kanske inte är en sån som du bara kan sätta foten på och trampa till? Eller vad tror du?

- Gå, för helvete!

Hon knuffade honom ifrån sig och han tvingades ta ett par snubblande steg baklänges. Stirrade på henne, hatfyllt, innan han kom emot henne igen. Men han rörde henne inte, trängde sig bara förbi och ut i hallen, kastade igen ytterdörren efter sig.

Var hon rädd för honom? Var det rädsla hon kände? Nej, svarade hon sig själv, snarare sorg. En sorg som hon inte riktigt kunde definiera, men som hon kände igen. Den sorg som fanns i allt, närmast släkt med ledan. Eller kanske med kärlek.

\*

Vintern var som att tvingas in i en säck, så hade hon alltid tyckt. Eller något slags fångstredskap, en ryssja, där det aldrig skulle gå att hitta en väg ut. Himlen låg och grå som ett källartak. Enstaka stjärnklara nätter. Stjärnorna. Klövmärken. Efter osynliga hjordar, strövande fritt där över de svarta vidderna.

Hon svängde in för att tanka. Mitten av januari, strax efter åtta på morgonen, fortfarande mörkt, men ett försiktigt flämtande ljus i öster. Som lätta andetag. Ett barns, i sömnen. Hon stängde av motorn, steg ur och gick runt bilen, kastade en blick på priserna, nästan femton för dieseln, hon skakade lite på huvudet innan hon matade in kortet.

På väg hem. För vilken gång i ordningen? De senaste tolv-tretton åren hade hon gått ständig natt, en trekvartstjänst, det gjorde i snitt tre nätter i veckan. Tidigare alltid samma väg, ända sedan de skaffade huset. Ringleden först, så en bit på motorvägen, fram till avfarten och genom ett industriområde som var på väg att ersättas av bostäder. Ett mindre köpcentrum, några radhus- och villaområden, innan man kom fram till den gamla bebyggelsen. En handfull trettio-och fyrtiotalsvillor, deras hus längst bort, i kanten av ett alltmer vildvuxet skogsparti.

Hon hade lyckats sälja under senhösten, i slutet november, flyttat innan helgerna. Fortfarande hände det att hon ryggradsmässigt tog fel väg, blev tvungen att svänga runt vid avfarten, vända om.

Till en början var nattjobbet på hospice ett slags tyst överenskommelse mellan dem. Ray skulle skriva, i vart fall ett par nätter i veckan, han ville helst vara ensam i huset då, en annan närvaro störde honom. Senare, då han knappt skrev något alls längre, fortsatte hon ändå. De behövde pengarna, Rays anställningar var alltid kortvariga, tillfälliga, dåligt betalda dessutom, det hade hon vant sig vid.

Hon hade aldrig tänkt stanna kvar. Att hon överhuvudtaget hamnat där hon hamnat var mest en tillfällighet, slumpen. Det hade behövts folk och hon hade gått vårdlinjen en gång i världen, det hade räckt.

Hon tankade klart, körde bort från pumparna. Stannade på parkeringsfickan vid utfarten, lutade sig bakåt, sov en stund där hon satt, väcktes av sina egna snarkningar, rätade upp sig, gnuggade sig i ögonen. Satt kvar, stirrade ut i den grå morgonen.

Men hon hade aldrig vantrivts. Den som trodde det hade fel. Hon längtade kanske inte dit varenda timma på dygnet, men hon hade aldrig vantrivts. Och hon visste att det fanns något hos henne som gjorde henne lämpad på ett särskilt sätt. Egenskaper som hon hade svårt att sätta ord på. Det var inte likgiltighet, men ändå något närbesläktat. Ett avstånd, något avsvannat, ett slags lugn som hon bar på och kunde dela med sig av.

Då hon satt hos någon som skulle dö, tog en hand och höll den, utan att säga något. Efter en tid skulle hon inte minnas vare sig ansiktet eller namnet på den som låg där, det visste hon. Allt flöt samman. Men just då fanns de hos varann. Tillsammans. I ett rum utanför tiden. Ett märkligt lugn där, nästan något förväntansfullt. Hon förstod det egentligen inte, och hon förstod inte sitt eget lugn. Det borde inte vara så, var kom det ifrån?

Ibland fick hon en bild av sig själv som ett slags naturformation. En dunge, en kulle, en sten. Något som bara fanns där, som man kunde vila vid, stödja sig mot. Något opersonligt, utan kännetecken, utan egenskaper, ändå på något märkligt sätt tröstande, läkande.

Men inte för Ray. Där hade det inte funnits någon tröst, och ingen läkedom. Bara smärta, lidande. Sorg. Ett sår som bara löpte vidare, sprack upp, grävde sig djupare...

Hon krökte sig över ratten, slöt ögonen, bet ihop käkarna. Förbannelses förbannelse. Helvetes djävla förbannelse. Han var tillbaks. Hon kunde inte låta honom vara.

Vad var det hon ville med honom?

Hon ville dra honom intill sig, närmre och närmre. Hon ville in i honom, in i hans kropp, hans huvud. tänka hans tankar, se med hans ögon. Se sig själv, se dem båda, se vad som varit fel med dem. Ja, så var det.

*"Får jag lov att dö nu?"*

Hade han sagt det? Hade han verkligen sagt så?

Mörkret som föll. Sen eftermiddag, hon hade sovit några timmar, just stigit upp, satt i köket. Fortfarande kändes utsikten främmande, ovan. En ingärdad innergård med en liten lekplats och några cykelskydd i mitten. Gatan som skymtade mellan två huskroppar, en gles björkdunge på andra sidan. Så ljusen från andra områden. Kyligt flimrande eldar i det tilltagande mörkret.

Hon rörde på sig, hon borde göra i ordning något att äta, men satt kvar. När man vakat några nätter fanns ett slags fördröjning i allt. Hon lät ögonblicken komma, passera, ett efter ett. Det var så livet var, naturligtvis. Enahanda, återkommande, som jingeln från glassbilen. Och så ögonblicket, som förändrade allt. Aldrig gick att förutse eller undvika. Ett knivhugg, dödligt djupt.

Mamma. Hon tänkte på henne. Lukten av hennes kropp, blandat med parfymdoft. Och cigarettrök. Hur hon höll upp cigaretten framför sig, liksom tankfullt betraktade den.

Kanske var det henne hon längtade efter, fortfarande. Alltid hade längtat efter. Kanske var det det som styrde hennes liv. Hon kunde inte förklara det, att något alltid fick henne att stiga rakt ut. Kasta sig ut. Ett slags vettlös längtan efter att det skulle finnas någon som tog emot henne.

\*

Kjell. Hon drog ett djupt andetag, ville vända och smita åt ett annat håll, försvinna bland varugångarna, men han ropade och hon hejdade sig, stod kvar.

- Hej, Kjell. Det var ett tag sen.

Han log.

- Ja, visst var det så.

Han verkade inte besvärad över att se henne. Betraktade henne med huvudet lätt på sned. Det hade gått nära året sedan de sågs. Han hade blivit fylligare, antydande till dubbelhaka ovanför polokragen, det hade hon kanske inte väntat sig.

- Ja, jag har växt lite, sade han, som om han läst hennes tankar, log igen.

- Det är väl inte så farligt, tycker jag.

Han ryckte lite på axlarna.

- Jag sitter för det mesta nu. Jag har bytt verksamhetsområde. Det visste du inte?

- Vad gör du?

- Transporter. Kör ut varor. Elektronik. Ligger ute på vägarna. Det blir mycket sittande, som sagt.

Hon såg på honom en stund.

- Lärarjobbet då? Det blir väl brist nu, har jag förstått.

Han gjorde en avvärande gest.

- Nej nej. Det är bra för mig. Det blev ju så förbannat snett senast. Ja, det behöver jag ju inte berätta för dig, direkt. Men jag tappade nog lusten, kan man säga.

- Och du trivs? Med det här nya?

- Ja, det är inget fel på det. Man får tid att tänka, om inte annat. Och jag tjänar inte mindre. Med ob och annat. Mer, faktiskt. Det säger väl en del om hur det är, va?

Hon letade efter något att säga.

- Jag har flyttat, sade hon slutligen.

Han drog åt sig blicken, nickade.

- Jaja, jag hörde något om det. Kristian hade visst hjälpt dig.

- En del.

- Ja, det är bra.

Han kisade framför sig.

- Du får säga till om det behövs ett handtag.

- Inte just nu. Men vi får se. Tack, hursomhelst.

”Så du har vuxna barn?” Så hade hon sagt första gången han dök upp hemma hos henne, tillsammans med sonen. ”Ett”, hade han svarat, med ett smått urskuldande leende. ”Jag var bara sjutton. Det var ju inte precis vad man tänkt sig. Inte då. Men det ordnade sig. Nu känns det ju bara bra, naturligtvis.” Och sonen som gav henne ett ögonkast, skakade lite på huvudet, skrattade. ”Skönt att höra, va? Att man inte sabbade hans liv helt och hållet.” Huvudet högre än fadern, gämlig, men med en del av Kjells rörelsemönster. Ögonen mörka, hon kunde inte riktigt avgöra färgen. Mandelformade. Hon fick en känsla av svindel när han såg på henne. Och skrattet. Hon blev tvungen att se bort.

Månader senare, när hon ringde, efter att ha sålt huset. Svetten i handflatorna, hjärtklappningen, orden som ville stocka sig. ”Jag ville inte besvara Kjell, han har ju haft det tungt på sistone. Men jag skulle behöva lite hjälp, ja jag ersätter dig naturligtvis för det...” Vad hade han tänkt? Hördes det på henne? Och när han stod där utanför hennes dörr. Det där lite retsamma leendet. Lukten från hans kropp. Hon gick åt sidan för att släppa in honom, han stannade intill henne, lade handen på hennes arm, ett stycke ovanför armbågen. Hon kände hur hon började skaka, det gick inte att hejda. ”Har du tänkt på att jag skulle kunna vara din mamma?” sade hon hest. Han skrattade. ”Det tror jag inte. Då hade jag nog hört talas om det.” Hon lutade sig bakåt mot väggen, slöt ögonen. Hon brann, så var det. En bländvit, ljudlös låga. Allt hetare och hetare. ”Du kommer att bränna dig”, mumlade hon. ”Fattar du inte det?”...

Kjell Aronssons röst fick henne att rycka till.

- Vadå? Förlåt..

Han småskrattade.

- Borta i drömmarnas rike, va? Jag frågade om vi kanske skulle ses?

Hon drog efter andan.

- Jaså? Jo, det kanske...

Hon kastade en snabb blick på honom. Nej, inget i hans ansiktsuttryck antydde något.

- Vi får se. Lite längre fram. Jag har det lite körigt för tillfället. Men senare, kanske Vi får höras av.

När hon kom hem lät hon varorna stå på diskbänken, gick ut på balkongen, tände en cigarrett. Hon skakade på huvudet. Hon hade börjat igen. Efter så många år. Fy fan, så djävla dumt. Men hon skulle sluta, efter det här paketet. I slutet av veckan, som senast.

Ljuset. På väg tillbaka nu. Solen stod lite högre. Hon hade inget härute ännu, inte ens en stol. Hon lutade sig mot väggen, men rätade snabbt upp sig igen. Kylan satt kvar i betongen.

Var hon lycklig? Nej, inte direkt. Inga himlastormande lyckokänslor. Och hon visste att det här var vansinne. Men ändå. Något andlöst, vibrerande inom henne. Och vems liv var det, om inte hennes?

En skalbagge, för tidigt väckt, kom drivande någonstans ifrån, landade på det kyliga räcket. Hon såg på den, forskande, nyfiket. Hur den kröp där, dröjande, hit och dit.